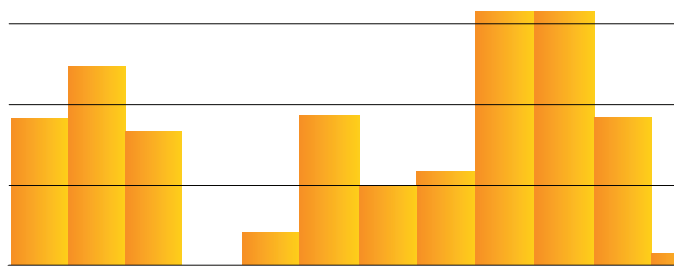

BAROMETER Q4 2014

METAAL & TECHNIEK

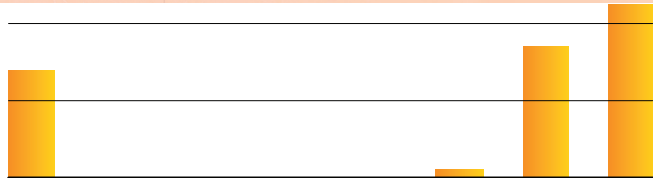
VAKBLAD VOOR HET MKB IN DE METAAL

2014 POSITIEF AFGESLOTEN

WAAROM INVESTEREN
ONDERNEMERS?

DE ANDERE KIJK OP HET
MKB-METAAL

Investeren in 2015

'Herstel Nederlandse economie met kans op scherpe bewegingen', zo luidde de kop boven een persbericht van de ING bank van december 2014, waarin de vooruitzichten voor de Nederlandse economie in 2015 werden geschetst. Na jaren van krimp en een zeer voorzichtig herstel, lijkt de situatie in 2015 te verbeteren: de daling van de koers van de Euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar en verbetering van de koopkracht in het binnenland, maken dat we voorzichtig positief kunnen zijn over 2015.

Natuurlijk, de goedkopere energieprijzen pakken niet voor iedereen gunstig uit: als je toelevert aan de energiesector mag je verwachten dat de investeringen van je belangrijkste klanten zullen afnemen. Als je exporteert naar Rusland, heeft de sterke daling van de Roebel een enorme impact op de prijzen van de vanuit de Eurozone geëxporteerde producten. In deze editie van de Economische Barometer schenken we bijzondere aandacht aan investeringen door ondernemers: gaan zij investeren in 2015 en zo ja, met welk doel. Hoe kunnen we beter gebruik maken van onze productiemiddelen en hoe kunnen we meer uren produceren met gelijkblijvende vaste kosten. Dat zijn de thema's voor de komende periode. Want als de uitslag van deze Barometer één ding duidelijk maakt dan is dat het beter wordende sentiment, maar de prijzen staan nog steeds onder grote druk!

Bert Jaarsma,
Directeur Organisatie
Koninklijke Metaalunie

Dit katern verschijnt elk kwartaal in Metaal & Techniek en is gebaseerd op de Economische Barometer; het kwartaalonderzoek onder leden van Koninklijke Metaalunie naar de economische stand van het MKB-metaal.

MKB-metaal kijkt omhoog

Statistieken van onder meer Nederlandse en buitenlandse banken, CBS en de Europese bank geven een kleine economische groei voor Nederland aan in 2015. Wat gaat de bijdrage zijn van het MKB-metaal? Exact is dat niet te zeggen of in te schatten. Wel laat de Economische Barometer van het laatste kwartaal van 2014 zien dat het afgelopen jaar positief wordt afgesloten. Zijn we de crisis voorbij? In ieder geval zijn alle onderdelen van de Barometer in het vierde kwartaal ruim verbeterd ten opzichte van het derde kwartaal.

In sommige gevallen is de score beter dan op enig moment in de afgelopen drie jaren is voorgekomen. Zouden we de effecten van de Russische sancties niet mee laten tellen, dan was het resultaat nog beter geweest. De Barometer laat zien dat export nog steeds scoort, de binnenlandse markt (in mindere mate) meeprofiteert en dat het aantal personeelsleden weer groeit.

Mogen Nederland en het MKB-metaal gaan juichen? Laten we dat nog maar even niet doen en afwachten hoe de ontwikkeling in het eerste kwartaal van 2015 gaat zijn. Uit de Barometer blijkt immers ook dat de prijsdruk nog steeds hoog is en de investeringsverwachting negatief. Daar tegenover staat dat de totale waardering

van de orderposities sinds januari 2011 niet zo hoog geweest is.

ARBEIDSMARKT

Het derde kwartaal van 2014 liet mede door het seizoenseffect een verwaarloosbare groei van het aantal arbeidsplaatsen zien. Dat seizoenseffect is in het vierde kwartaal van 2014 verdwenen, en in het vierde kwartaal is bij een op de vijf bedrijven de werkgelegenheid toegenomen. Groei was er, met uitzondering van de bouwtoeleverende bedrijven, in alle sectoren binnen het MKB-metaal. Een dergelijk groei is sinds begin 2011 niet meer voorgekomen. De deelnemers aan de Barometer hadden in het vierde kwartaal gemiddeld 22,5 medewerkers in vaste

dienst en daarnaast gemiddeld twee mensen op flexibele basis. Drie van de tien deelnemers heeft op dit moment gemiddeld twee vacatures openstaan.

Tot en met het tweede kwartaal van 2014 was er vier kwartalen achter elkaar een lichte groei van het ingeleende personeel. Het vorige kwartaal liet de sector op dit punt een kleine krimp zien. In het vierde kwartaal was er echter weer 6% groei.

BINNENLANDSE MARKT

De ontwikkeling van de orderpositie, de waardering ervan en de verwachting voor de komende periode zijn allen per saldo voorzichtig positief. De ontwikkeling van de orderpositie en de waardering waren in het vorige kwartaal nog licht negatief. Positieve uitschieters zijn de metaalwarenbedrijven, terwijl de bedrijven die aan de bouw toeleveren na een redelijk derde kwartaal in het vierde kwartaal beduidend minder positief zijn.

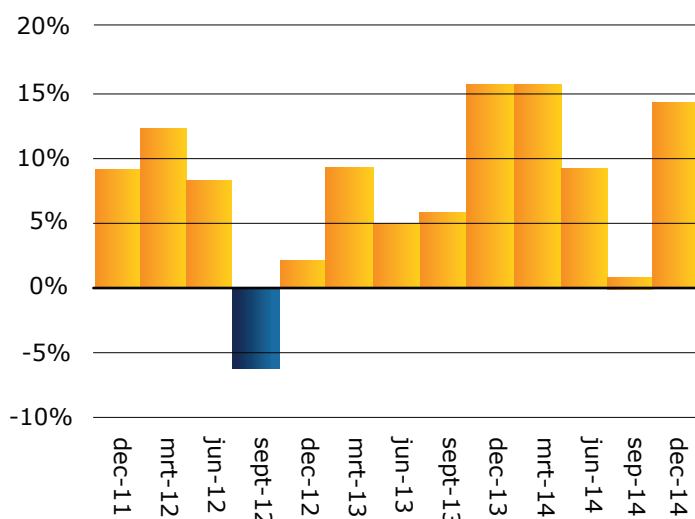
De verwachting voor de binnenlandse orderpositie was vorig kwartaal positief, maar is naar verhouding het vierde kwartaal teruggelopen. De binnenlandse markt blijft daarmee kwetsbaar, van een echt herstel is nog geen sprake. De machinebouw doet het bijvoorbeeld traditioneel goed, maar blijft in deze Barometer qua verwachtingen verrassend achter.

EXPORT

Voor export moet de Nederlandse economie uit het slop trekken. Het MKB-metaal draagt zijn steentje daaraan bij. Waar in het derde kwartaal per saldo nog stilstand bleek te zijn, staan nu alle indicatoren, net als bij de binnenlandse markt, op groen. De ontwikkeling van de buitenlandse orderpositie is nu per saldo 19%, dat was neutraal. Dit is nog niet spectaculair te noemen. Het zijn vooral de waardering en verwachting die een goede ontwikkeling laten zien.

Een kleine 30% van de exporterende ondernemers waardeerde hun orderpositie in het derde

Stand van het MKB-metaal(4e kwartaal 2014)

kwartaal nog als ongunstig, dat is nu nog 'slechts' 12%. Het aantal ondernemers dat hun orderpositie als gunstig beoordeelt, groeide in dezelfde periode van 30% naar ruim 40%. Een groei die in de afgelopen drie jaar niet is voorgekomen.

De verwachting voor de komende periode laat nog betere cijfers zien. Maar liefst 50% van de exporterende ondernemers verwacht een beter eerste kwartaal van 2015. Wederom een score die in de afgelopen drie jaar niet is voorgekomen. De verspanende- en metaalwarenbedrijven doen het onder de exporterende bedrijven verhoudingsgewijs erg goed. De Ruslandsancties drukken de totaalcijfers. Bedrijven die normaliter relatief veel zaken doen met Rusland – vaak Fedecom bedrijven - blijken veel last te hebben van de sancties.

ORDERPORTEFEUILLE

De forward load van opdrachten is voor het eerst sinds september 2011 boven de tien weken uitgekomen. Deze lag in de afgelopen vier kwartalen nog rond de acht weken.

PRIJSONTWIKKELING

De druk op de verkoopprijzen blijft echter aanwezig. Alle sectoren in het MKB-metaal hebben

er last van. De druk is weliswaar wat afgenomen in de laatste periode van 2014, maar per saldo zijn er nog steeds meer bedrijven die hun prijzen moesten verlagen dan bedrijven die ze konden verhogen.

BEDRIJFSRESULTAAT

Ook in een hoogconjunctuur zullen er bedrijven zijn die verlies maken. In een laagconjunctuur zijn dit er uiteraard veel meer. Inmiddels maakt ruim 60% van de bedrijven weer winst en 10% nog verlies. Wederom een score die in ruim drie jaar niet is voorgekomen.

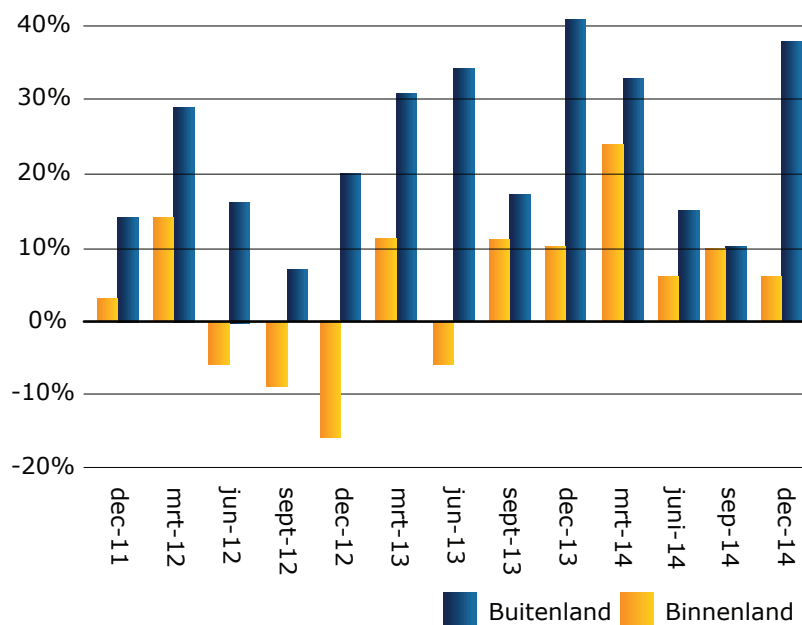
Het bedrijfsresultaat werd ten opzichte van het derde kwartaal beter gewaardeerd. Ruim 40% van de ondernemers waardeert deze nu goed, dat was 25% het kwartaal ervoor. Daarnaast is er een afname van ondernemers die hun bedrijfsresultaat als slecht waardeert.

In de verwachting voor de komende periode is geen ontwikkeling te zien. Deze blijft gelijk aan de vorige periode licht positief.

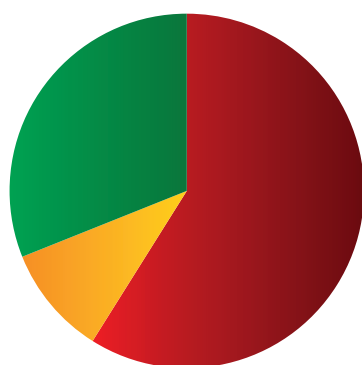
INVESTERINGSVERWACHTING

De investeringsverwachtingen van de ondernemers in het MKB-metaal voor wat betreft hun machinepark, blijven ook dit kwartaal per saldo negatief, -8%. Dat is echter historisch gezien geen slechte score. We moeten ook hiervoor teruggaan tot januari 2011 om een betere score te vinden. Dit kwartaal zijn er voor het eerst meerdere sectoren waarbij er meer ondernemers zijn die verwachten meer te gaan investeren, dan dat er ondernemers zijn die minder denken te gaan investeren. Zie hiervoor het artikel *Investeren: Stel de juiste vragen* op pag. 4.

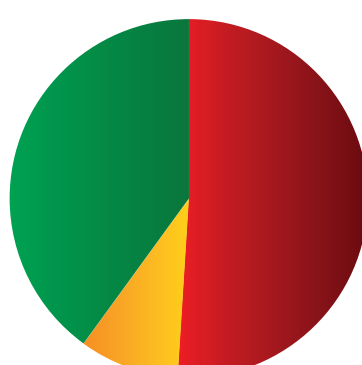
Verwachte orderpositie

Aandeel export 2011

Aandeel export Q4 2014

■ Exporteert niet ■ Exporteert tot 10% van de omzet ■ Exporteert meer dan 10% van de omzet

In de grafieken worden de positieve en negatieve antwoorden of het saldo weergegeven. De antwoorden geven geen absolute indicatie.

Investeren: Stel de juiste vragen

Metaalunie heeft in de Barometer over het vierde kwartaal van 2014 gevraagd naar de investeringsplannen van ondernemers. De gegeven antwoorden zijn leerzaam, maar geven hier en daar aanleiding tot het plaatsen van een aantal kanttekeningen. Het goede nieuws is dat het investeringsklimaat verbetert ten opzichte van de voorgaande kwartalen.

Toch zijn er binnen het gehele MKB-metaal nog steeds meer ondernemers die verwachten minder te gaan investeren dan ondernemers die het voornemen hebben meer te gaan investeren. Voor het eerst in jaren zijn er echter enkele sectoren waarin het aantal ondernemers dat aan- geeft meer te zullen gaan investeren groter is dan het aantal ondernemers dat aangeeft min- der te zullen gaan investeren. Die sectoren zijn las- en constructiebedrijven, verspanende bedrij- ven, onderhoudsbedrijven en metaalwarenbe- drijven. Voor het hele MKB-metaal geldt dat het punt steeds dichterbij komt waarop de groep meer-investeerders de overhand krijgt. Dat is een positieve ontwikkeling. Ook tonen de uitkomsten van de Barometer aan dat de lever-

tijden oplopen van gemiddeld acht weken in de eerste drie kwartalen van 2014 naar tien weken in het vierde kwartaal. Dit kan een voorbode zijn van een toename van investeringen in pro- ductiecapaciteit.

WAAROM INVESTEREN ONDERNEMERS?

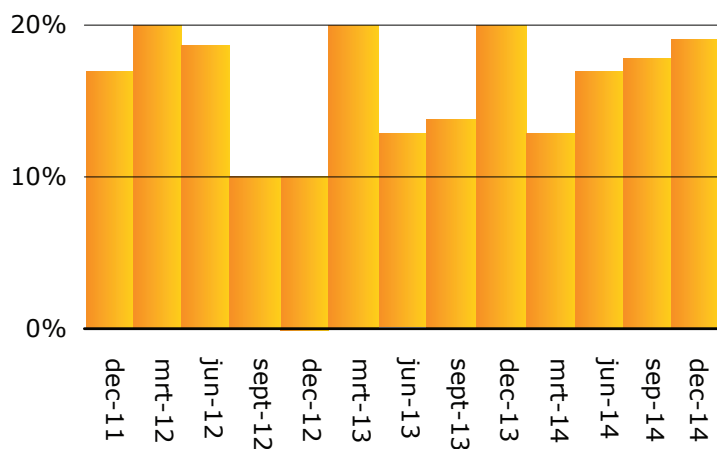
De deelnemende ondernemers zijn gevraagd waarom zij overwegen te investeren. Het doel van de investeringsplannen is weergegeven in het staafdiagram op de volgende pagina.

Het grote aantal respondenten dat kiest voor capaciteitsuitbreiding en omzetvergroting is opmerkelijk: de bezettingsgraad van bedrijven

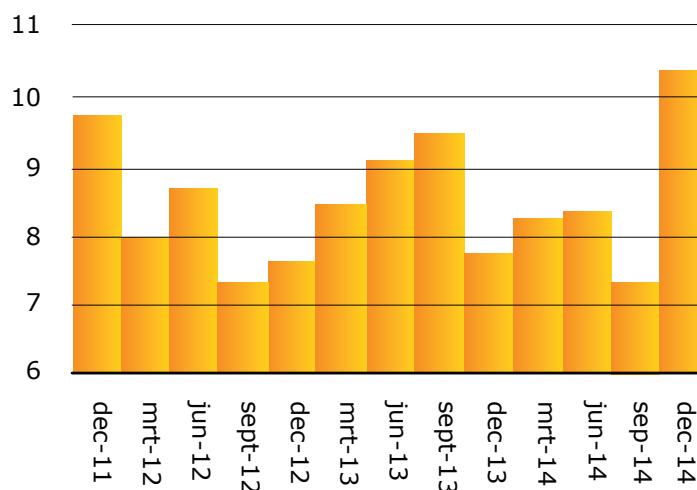
in de metaalsector als geheel ligt namelijk gemiddeld op 81%, met als bovengrens de trans- portmiddelensector met 82% en als ondergrens de reparatiebedrijven met 80%. De capaciteit van het MKB-metaal is dus niet volledig benut en toch denken veel ondernemers al aan inves- teringen om de capaciteit uit te breiden en de omzet te vergroten. Natuurlijk is het goed voor de economie dat er weer wordt geïnvesteerd, maar als een ondernemer kiest voor capaciteits- uitbreiding dan moet hij wel de juiste investe- ringsanalyse maken. Voor investeringen in de diverse bedrijfsmiddelen moeten specifieke afwegingen worden gemaakt.

HET MACHINEPARK

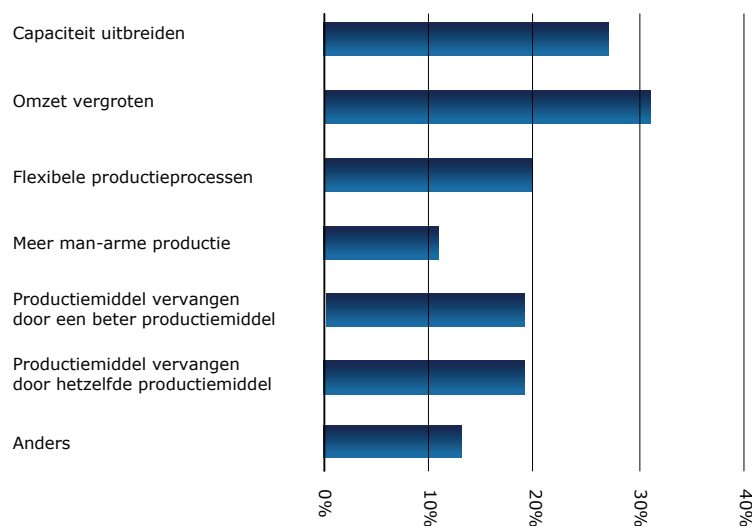
Van de ondernemers die zeggen te gaan investe- ren, maakt 39% de keuze voor investeringen in het machinepark. Dat lijkt een verstandige keuze. Sinds het begin van de crisis in 2008 is er relatief weinig geïnvesteerd in nieuwe machines en bovendien is er ook nog eens fors bezuinigd op machineonderhoud en -aanpassingen. Op langere termijn leidt dat tot problemen: het

Investeringsverwachting

Orderportefeuille in weken

Met welk doel gaat u investeren?

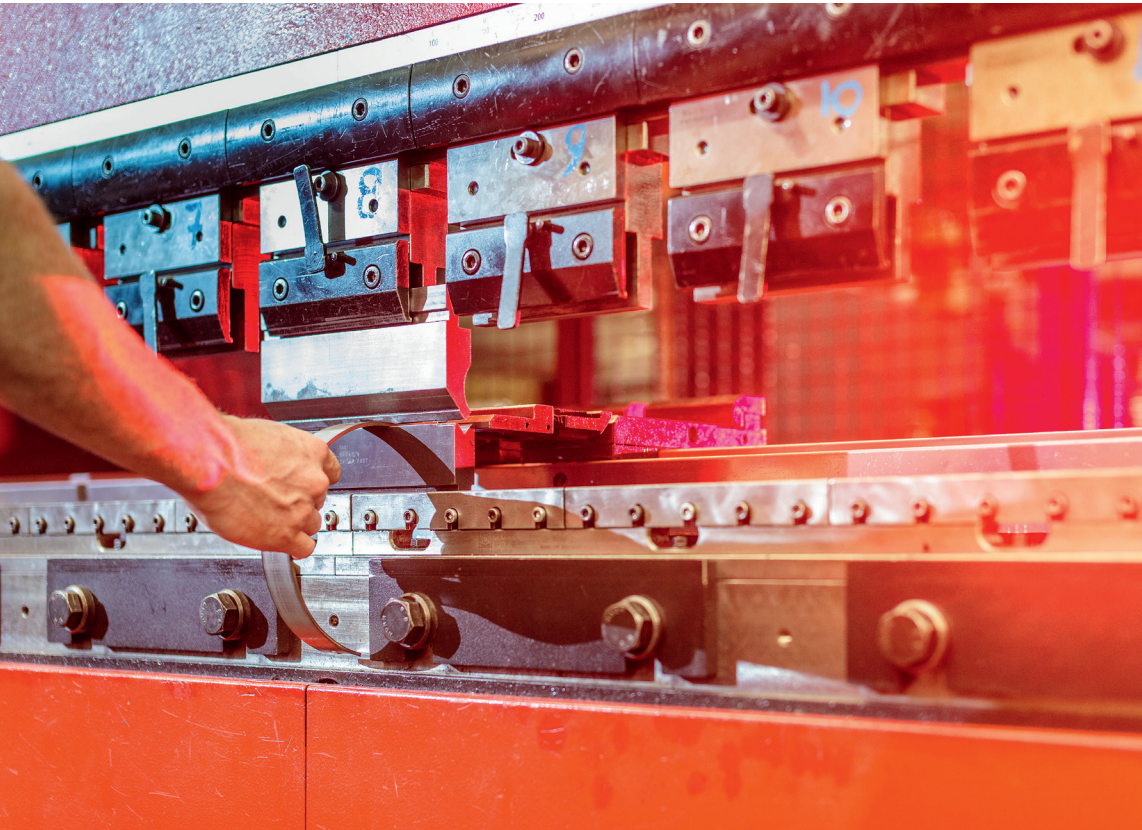
INVESTERINGEN IN PERSONEEL / OPLEIDING

25% van de respondenten zegt vooral te gaan investeren in personeel en opleidingen. Daarmee is dit (na investeringen in machines) de tweede grootste groep. Maar liefst 80% van deze bedrijven geeft aan dit te doen met als doel de capaciteit uit te breiden en/of de omzet te vergroten. Een gering percentage van de ondernemers geeft aan in personeel en opleidingen te investeren in verband met de aanschaf van modernere productiemiddelen, de investering in flexibeler productieprocessen of in verband met investeringen in meer man-arme productie. Het grote gevaar hierbij kan zijn dat slechts

machinepark zal na een bepaalde tijd niet meer state-of-the-art zijn, waardoor het moeilijk wordt de concurrentie voor te blijven. Dit is niet specifiek een Nederlands probleem; meerdere Europese landen laten hetzelfde beeld zien. Dit is een grote bedreiging voor de concurrentiepositie van de Europese industrie. Het is dus hoogstnoodzakelijk dat we nu een inhaalslag op het gebied van efficiency gaan maken.

Ook deze Barometer geeft weer aan dat in alle sectoren van het MKB-metaal de verkoopprijzen onder druk blijven staan. Deze prijsdruk zal mede als gevolg van de internationale concurrentie ook de komende jaren aanhouden. Een andere uitdaging is de werving van vakbekwaam personeel op het moment dat de economie werkelijk aantrekt. In de sector machinebouw geven de ondernemers nu al aan dat zij voor het komende halfjaar verwachten dat niet alle uitstaande vacatures kunnen worden ingevuld. Bemoedigend is het daarom dat 36% van de ondernemers die zeggen te gaan investeren in het machinepark, kiest voor vervanging van een bestaand productiemiddel door een beter (modernere) productiemiddel. Vaak wordt dit dan ook nog gecombineerd met meer man-arme productie. Dit geeft aan dat veel ondernemers begrijpen waar geïnvesteerd moet worden om de internationale concurrentie en het gebrek aan vakbekwaam personeel het hoofd te kunnen bieden, en daarmee de efficiency en de toegevoegde waarde te verbeteren. Aan de andere kant kiest bijna 25% van de ondernemers voor vervanging door een soortge-

lijk productiemiddel. Thema's als flexibilisering, robotisering en man-arme productie zijn voor die ondernemers kennelijk nog niet in voldoende mate aan de orde.

Uit de Barometer blijkt dat 39% van de ondernemers de keuze maakt voor investeringen in het machinepark.

slechts beperkt de mogelijkheden van een nieuwe, modernere machine wordt benut, waardoor niet het uiterste uit zo'n machine kan worden gehaald. De grote investeringen die gemoeid zijn met de aanschaf van moderne machines zouden hand in hand moeten gaan met investeringen in personeel/opleiding om werkelijk het verschil te kunnen maken met de concurrentie.

INVESTEREN IN BEDRIJFSHUISVESTING

Bij het relatief hoge percentage ondernemers (17%) dat kiest voor investeringen in bedrijfshuisvesting zijn vraagtekens te zetten: die groep ondernemers wil de capaciteit c.q. omzet uitbreiden en kiest er dus voor om te investeren in bedrijfshuisvesting. Die investering in bedrijfshuisvesting kan tot doel hebben de bestaande gebouwen aan te passen om deze efficiënter te kunnen benutten. Maar ondernemers kiezen ook voor nieuwbouw of uitbreiding van het bestaande pand. En dan spelen er tegenwoordig andere factoren een rol dan voor de crisis. Bij investeringen in bedrijfspanden gaat het vaak om grote bedragen terwijl de beschikbaarheid van financiering nog steeds beperkt is. Voordat er een schop de grond in gaat zal daarom beoordeeld moeten worden of de huidige productielocatie door een andere manier

van werken efficiënter ingevuld kan worden. Zo kan door de invoering van een verschoven urenrooster de capaciteit van een bedrijfspand met 20% worden vergroot zonder dat exploitatiekosten toenemen en zelfs tot bijna 40% waarbij de exploitatiekosten slechts licht stijgen. Meer over dit onderwerp is te vinden in de Metaalunie Economische Barometer over het tweede kwartaal van 2014. Het mag duidelijk zijn dat een investering nu in een bedrijfspand straks niet meer automatisch een goed gevulde pensioenpot voor de ondernemer oplevert.

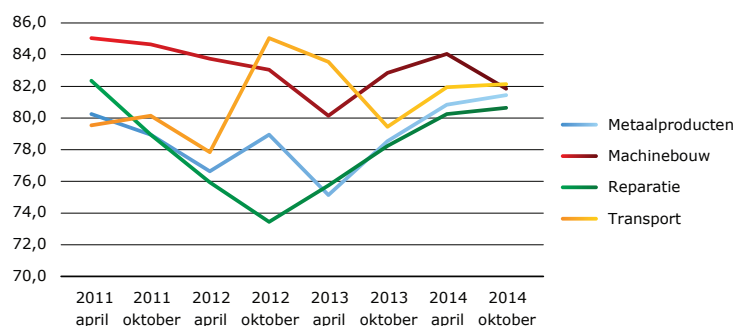
BEDRIJFSOVERNAMES

Slechts 1% van de respondenten zegt dat de belangrijkste investering op het gebied van bedrijfsovernames ligt. Dat betekent dat veel ondernemers die de komende jaren hun bedrijf zouden willen verkopen zich niet te veel illusies moeten maken: het zal kennelijk moeilijk blijven een collega-ondernemer te vinden die het bedrijf wil overnemen.

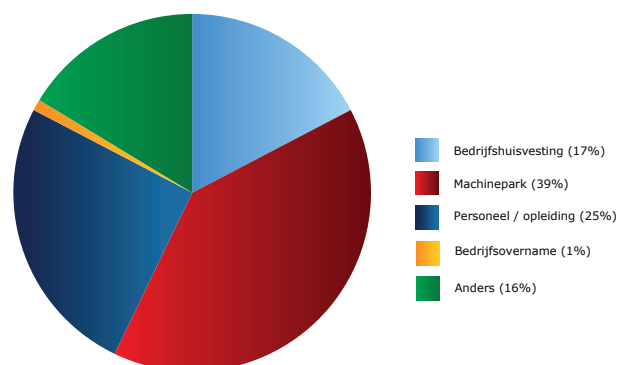
AANBEVELINGEN:

Een ondernemer die overweegt te gaan investeren om de capaciteit uit te breiden zou zich, mede gelet op de huidige beperkte financieringsmogelijkheden, de volgende vragen kunnen stellen:

- Hoe kunnen we de productie-uitval verminderen?
- Kan het bestaande machinepark of het bedrijfspand efficiënter worden benut? Denk hierbij aan:
 - het opheffen van knelpunten in het productieproces;
 - het verkorten van de insteltijden van machines;
 - de invoering van verschoven uren of van een ploegendienst.
- Kan ik mijn medewerkers efficiënter inzetten, door zaken anders te organiseren of door processen te automatiseren?
- Levert vervanging van huidige door een moderne machine de gewenste efficiencyverbetering of de benodigde extra capaciteit op? Denk hierbij ook aan investeringen in man-arme productie.
- Investeren we voldoende in personeel en opleidingen om het maximale uit het machinepark te halen en volgens de modernste inzichten te werken? •

Bezettingsgraad

Waarin wordt geïnvesteerd?

ANALYSE

TEKST: ROB VAN DER WERFF

De andere kijk op het MKB-metaal in 2015

In de eerste maand van het jaar wordt vaak vooruitgekeken. Dat doen veel marktpartijen en dat doet Metaalunie natuurlijk ook met de Economische Barometer. De ondernemers uit het MKB-metaal geven hierin aan het jaar 2015 met vertrouwen tegemoet te zien. Buiten onze sector zijn er organisaties waarvoor onze sector belangrijk is en ook zij geven een vooruitzicht op onze sector en de hieraan gerelateerde markten. Hoe zien deze organisatie het MKB-metaal in 2015 presteren?

Allereerst de basis. De drie belangrijkste pijlers van onze economie zijn:

- Export: de voor Nederland relevante wereldhandel zal volgens het CPB in 2015 groeien met 4%.
- Ondernemersvertrouwen: de stemming bij ondernemers in de Nederlandse industrie is in december 2014 verder verbeterd. De indicator van het producentenvertrouwen steeg naar de hoogste stand sinds mei 2011.
- Het consumentenvertrouwen ligt volgens het CBS boven het 20-jarig gemiddelde. Voor 2015 wordt een groei van de bestedingen van de huishoudens voorspeld.

Kortom een redelijk startpunt maar hoe kijken de verschillende organisaties naar 2015:

CPB

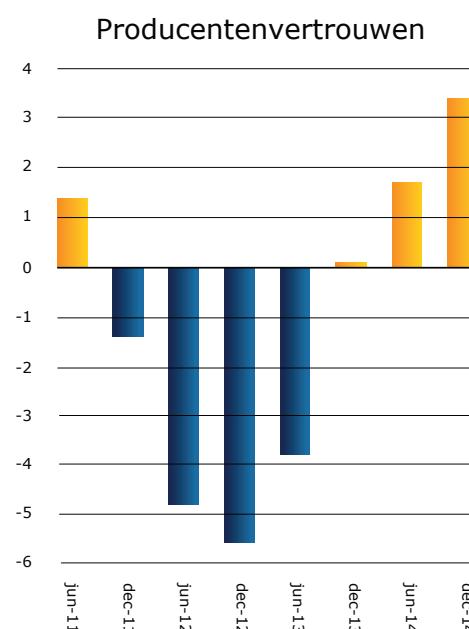
Het CPB verwacht voor 2015 een groei van de Nederlandse productie met 2%. De uitvoer van goederen en diensten groeit met 4,5%. Daar staat echter tegenover dat de prijzen van de uitgevoerde goederen met 1% zullen dalen.

RABOBANK

Rabobank verwacht vooral voor de exporteerende bedrijven een jaar met groei. Wel stelt de bank hierbij als voorwaarde dat deze bedrijven innovatief zullen moeten zijn. Ook verwacht Rabobank dat machines steeds meer het werk van de mens zullen overnemen. Al met al voorspelt de bank een groei van 3,5% voor de metaalsector in 2015.

ING

Deze bank verwacht voor de metaalproducten industrie een beperkte groei van 1% omdat deze sector vooral van het binnenland afhankelijk is. Voor de machinebouw rekent ING ondanks de verder aantrekkende export op een groei in 2015 van 2%. Omdat de transportmiddelen industrie voor een heel groot deel afhankelijk is van het buitenland, verwacht ING voor deze sector een groei in 2015 van 3%.

De indicator van het producentenvertrouwen steeg naar de hoogste stand sinds mei 2011.

VDMA

De Duitse machinebouwers hebben ondanks de afzetproblemen in Rusland een goed jaar achter de rug. Met ruim een miljoen medewerkers realiseerden de Duitse machinebouwers een productiewaarde in 2014 van € 200 miljard. In Nederland werken bij onze machinebouwers 87.000 medewerkers. Voor 2015 verwacht de VDMA een groei van 2%. De grootste groeiemarkt voor de Duitse machinebouwers lijken de Verenigde Staten te zijn.

Op basis van deze verwachtingen en de uitkomsten van de Economische Barometer kan worden geconcludeerd dat de binnenlandse groei voor 2015 voorzichtig zal blijven. Tegenover de verwachte toename van het productievolume staat voor de meeste sectoren ook in 2015 druk op de verkoopprijzen.

De echte groei zal moeten komen van onze export. De lage koers van de euro en de lage grondstofprijzen zouden de groei van de export in 2015 nog wel eens meer kunnen doen versnellen dan partijen nu inschatten. Hoewel het niet voor alle mkb-metaalbedrijven is weggelegd, lijken vooral de Verenigde Staten en Groot-Brittannië het komende jaar interessante afzetmarkten.

Voor landen die met Rusland zaken doen zal 2015 erg moeilijk blijven zolang de sancties gehandhaafd blijven en de koers van de roebel zo laag staat. Direct betreft dit in onze sector vooral de producenten van landbouwmachines. Omdat veel landbouwproducten door Rusland geweigerd worden, staan de verkoopprijzen van deze producten in Europa onder druk. Zolang de sancties niet worden opgeheven zullen ook mkb-metaalbedrijven hiervan de gevolgen in 2015 blijven ondervinden. •

WEST-FRIESLAND METAGIS™
 brons & non ferro gieterij

Centrifugaal gegoten bronzen bussen en kraagbussen

www.wfmbrons.nl

DIEPTREKKEN >

0546 484800
www.befo.nl

Dé co-maker voor hoogwaardige eindproducten.

Toelevering
 draai- en freeswerk

Noorderringweg 10
 Postbus 31, 9363 ZG Marum
 Tel. (0594) 64 19 02
 Fax (0594) 64 18 41
 e-mail bies@bies.nl

KOPER bestellen?

HEMIMEX® bellen!

073 - 521 9125 www.hemimex.nl

brons aluminium brons messing koper gietijzer kunststoffen

Tel. 0321 38 60 00
Fax 0321 31 69 54

GOED IN VORM

 Vraag online uw offerte aan!

Forceren **Dieptrekken** **Flenswalsen** **Lassen** **Apparatenbouw**

www.orfavisser.nl

HEKU
 TOOLS.NL

Combinatie van wereldklasse!